

Delta Dunaje

Řeky začínají a končí. Začátků, tedy pramenů, je mnohem víc. Ale ústí, opravdových velkých setkání řeky a moře, je málo – úměrně tomu, že se řeky na svých cestách stékají a do moří tak dorážejí společně.

Dunaj na cestě od svého pramene v Německu proteče Rakouskem, Slovenskem, Maďarskem, Srbskem, dotkne se Bulharska. Jeho trasa Rumunskem je pozoruhodně zakroucená. Tvoří totiž napřed jižní a poté i severní rumunskou hranici. Konečně vytvoří deltu, a setká se s Černým mořem.

Úvod do geografie

Slovo delta podle čtvrtého písmene řecké abecedy – Δ – použil jako první Herodotos z Halikarnasu v pátém století před Kristem, a to pro deltu Nilu kvůli podobnosti tvaru písmene a mapového zobrazení dolního Nilu. Jako obecné označení ústí řek se slovo vžilo až v devatenáctém století. Vznik delty souvisí s unášecí schopností tekoucí vody. Řeka v přímošské rovině ztratí spád a s ním i sílu transportovat písek a jílové částice. Ukládá je na dno a tedy i sama sobě do cesty, důsledkem toho je tvorba písčitých lavic a ostrovů. Tok řek se ve vlastních náplavech často rozděluje, čili bifurkuje, a za ostrovem se zase spojuje. V deltách se už vody spojovat nestačí a vydávají se k moři samostatnými rameny.

Deltu Dunaje tvoří dnes tři hlavní ramena, starověcí zeměpisci zde ale popisovali dokonce ramen sedm. První popis pochází právě od zmíněného Herodota, později ve své době existující dunajská ústí detailně popsal geograf Klaudios Ptolemaios.

Od starověku po středověk

Tok i delta tak velké řeky, jako je Dunaj, znamenají pro peší překážku. Pro námořní civilizace je to spíše výzva. První civilizací schopnou neomezené námořní i říční plavby, která sem dorazila, byli staří Řekové v době Velké kolonizace. Založili zde řadu osad, které měly povahu zemědělských i obchodních osídlení. Z okolních úrodných stepí získávali obilí, které v centrálním Řecku stále více chybělo. Přítomnost řeckých kolonistů najdeme sice zmapovanou nejpřehledněji v Archeologickém muzeu v Tulcei, je ale zachycená i v místních jménech. Například Severní rameno, zvané Chiliské, se jmenuje podle obce Chilia Vece, což byl původně přístav Achillea. Při pohybu terénem na jižním jezeře Raselm narazíme na vykopávky řeckého osídlení na Mysu Dolosman, a ještě o něco jižněji na zpřístupněnou lokalitu Histria.

Původním obyvatelstvem regionu ovšem nebyli Řekové. Názory na původní předřecké obyvatelstvo se různí, jeho původ byl ale nejpravděpodobněji dácký – Dákové byli kmeny odvozené od Thráků. Každopádně tyto kmeny žily v týlu řeckých kolonií a společně s Řeky pak zažily vpády skytských nájezdníků, kteří území dočasně ovládli – odtud toponym Malá Skytie. Na Histrii se také nalézají vrstvy následného osídlení z římského období. Maně zde myšlenky případnou na Ovidia Nasona, který

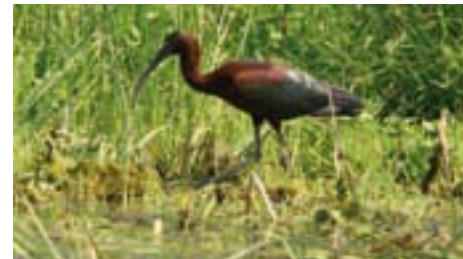
Na satelitním snímku (pochází z roku 2000) je možné rozeznat tři hlavní ramena Dunaje: nahoře severní Chilia (o délce 104 km), méně výrazná je střední Sulina (o délce 71 km) a jižní Sfântul Gheorghe (o délce 112 km). Žijí tu stovky živočišných a rostlinných druhů. Od roku 1991 je delta Dunaje na Seznamu světového dědictví organizace UNESCO.

Delta Dunaje?
Pro peší *překážka*,
pro loď
výzva...

To místo nelze uchopit, stojí *mimo okolní* prostor a čas

Majestátních pelikánů tu žijí stovky

Prostředí je ideální pro ibisa hnědého

v tomto regionu velmi nerad trávil své vyhnanství. V nedaleké Tomidě (dnes Konstanca) vznikly jeho Žalozpěvy, čili Tristie. Dnes se území mezi Dunajem a Černým mořem jmenuje Dobruďa, geograficky je prakticky totožná s Malou Skytií. Původní Dobruďa čili Dobrogea bylo území státu s velmi krátkou životností. Založil ho valašský kníže Dobrotič okolo roku 1350 a dal mu své jméno – Terra Dobrodici, Dobrotičova země. Po první balkánské válce byla Dobruďa rozdělena mezi Rumunsko a Bulharsko, a tento stav s několika menšími změnami hranic stále trvá.

Současnost

To, co dnes přivádí cestovatele do delty Dunaje, jsou především zachovalé hodnoty biologické a národopisné. Množství druhů je zde z našeho středoevropského pohledu neobvyklé, a to jak počtem druhů, tak i četností jejich výskytu. Nikde v Evropě nelze pozorovat například pelikány po stovkách a tisících, lekníny, stulíky a plavíny na obrovských plochách jezer. Čeští biologové i dobrodruzi do dunajské delty vyráželi hlavně za minulého režimu, tehdy sloužila jako dobrá náhrada nepřístupných míst.

Z národopisu

V deltě Dunaje žije pozoruhodné ruskojazyčné etnikum, které samo sebe nazývá Lipovany. Jeho cesta do bažin a rákosin delty se odehrála před přibližně třemi sty padesáti lety, důvodem byl odpor k církevním reformám za cara Alexeje Michajloviče,

Pozoruhodné jsou slovy *jen těžko* popsatelné

Rákosník obecný z čeledi pěnicovitých

Žáby jsou též hojnými obyvateli delty

otce Petra Velikého. Lipované nerespektovali nově nařízený ritus, proto se nazývají také staroobrjanci. Raději se vydali žít na Dobruďské pobřeží do Turecké říše, které byly pravoslavné církevní reformy skutečně lhostejné. Delta neposkytovala jinou možnost obživy než rybolov a skromné zemědělství, což jako zdroj obživy vlastně slouží Lipovanům dodnes. Podle oficiálních údajů se nyní v Rumunsku k lipovanské národnosti hlásí 35 000 osob. Jejich ruština je starobylá a rádi slyší ruštinu příchozích turistů. Své domy Lipované kdysi lepili z jílu uschlého na dřevěné konstrukci, i v roce 2008 zůstává materiálem na střechy a ploty dovedně spletený rákos.

Cestovatelem v deltě

Po hlavních kanálech a k větším obcím vedou pravidelné lodní linky, jenže pokud z takové lodi vystoupíte, jste vždycky na ostrově. Větším, menším, ale na ostrově. Pro poznání se tedy jeví výhodnější vodácká turistika, má to ovšem taky svá jenže. I s dobrou mapou je orientace ve spleti kanálů, rákosin i jezer mírně řečeno nesnadná. Dalším zpestřením jsou komáři, kteří umí z romantických večerů udělat večery velmi nerozantické. Drobné konflikty s pijavkami lékařskými vedou ke vzniku ran, které překvapivě dlouho krvácejí. Je nutné s sebou vzít přiměřené množství vody a potravin, stany vybavené moskytiéry a lahve repelentů.

Ne každý tomuto sblížení se s místní krvesavou faunou přijde na chuť. Jsou ale cestovatelé, kteří se sem rádi vrací, protože atmosféra a poznání, které delta poskytuje, potíže vynahrazuje. Pozoruhodné jsou slovy těžko popsatelné akustické zážitky. Hlavní z nich není zvuk, ale ticho. Jediné, co připomíná existenci civilizace, je hluk lodních motorů, naštěstí nepřilíš častý. Absence technických zvuků umožňuje slyšet zpěv rákosníků, volání bukačů, dunivé chóry žab i hlasité kukání kukaček. V době největší aktivity komárů, za soumraku a za svítání, se z rákosin ozývá temné hučení.

Krajina koní

Ostrov dunajské delty poskytují možnost relativně volného života také koním. Místní koně se rodí, žijí i umírají svobodně, bez lidské asistence. Jsou to spíše konci než koně, mají drobné postavy a primitivní rysy v obličejí, jsou plaší, a když mají být lidem k užitku, bývají poněkud svéhlaví. Několikrát jsem zažil, že když domorodci potřebovali koně, museli je pracně a často neúspěšně chytat. Přítomnost koní na písčitých ostrovech i na mořském břehu ovšem vytváří exotickou atmosféru, která mi vždy připomínala gauguinovské téma Jezdců na pláži, situované na Tahiti.

Okouzlení deltou

Půvab krajiny delty vede k úvaze o její budoucnosti. Kouzlo dolního toku Dunaje vychází z jeho nepřístupnosti a neprostupnosti, tedy ze souhry okolností, jež se do budoucna přes všechnu snahu o záchranu zachování musí nutně postupně ztrácet. Až jednou zmizí definitivně, ztratí Evropa jeden ze svých posledních přírodních rájů. Vlastní cesta deltou nemá jednotný scénář, odehrává se náhodně a pevnými body jsou jen obchůdky k doplnění zásob a kotviště lodí umožňujících návrat.

Cesta míří k moři pozvolna a nejčastěji cestovatele dovede po Svatojiřském rameni do obce Sfintu Gheorghe. Jako každé místo utvářené řekou, zejména velkou řekou, se delta Dunaje neustále mění. I člověku, který se tam vrací, se zdá, že je to místo neuchopitelné, bez pevných kontur, stojící mimo okolní prostor a mimo čas. ■

Koně jsou tu drobní, ale svéhlaví

akustické zážitky, hlavně až překvapivé ticho...

Přes tři desetitisíce Lipovanů žijí v deltě skromným životem rybářů